



**GRACIA ALONSO, Francisco. *Pensar la Universitat. Escrits de Pere Bosch Gimpera*. Barcelona: ed. Universitat de Barcelona, 2015. Biblioteca Universitaria. 419 pàgs. [17 x 24].**

Podria semblar un anacronisme revisar textos escrits fa entre vuit i deu dècades. Però els que vivim la universitat dia a dia sabem que aquesta institució, llargament centenària, cau i recau en les seves lluites, externes contra el poder polític, la indiferència social, i internes, intestines, entre estaments com els estudiantils, els docents o els administratius, o en el sí de cada un d'aquests grups.

Pere Bosch Gimpera, prehistoriador, gestor universitari i polític, per aquest ordre, fou un personatge molt preocupat pel paper que la universitat havia de jugar a Catalunya i a Espanya en el seu temps, des de fa un segle fins el final de la guerra civil. Durant vint anys (1917-1937) els textos que constitueixen la segona part del llibre traspuen compromís social i seny acadèmic, amb la catalanitat per senyera, però sense perdre mai de vista la universalitat de la ciència. Ell havia sortit del rovell de l'ou, dels localismes microcefàlics a l'ús, i havia passat anys pre i postdoctorals al Berlín de preguerra (1913-1914), on havia copçat una forma d'entendre la universitat, la recerca i la ciència que intentaria trasplantar al nostre país.

Gràcia, l'historiograf més destacat, documentat i prolífic d'aquest darrer decenni en temes universitaris, arqueològics i patrimonials dins i fora de casa nostra durant la primera meitat del segle XX (sense menystenir incursions seves en els segles XIX i XVII, o cap als anys seixanta i setanta proppassats) ens dibuixa la trajectòria universitària de Bosch Gimpera al llarg de dues dècades, des de poc després d'accedir a la càtedra, l'any 1916, fins al seu exili el gener de 1939.

Coneixerem, en el desenvolupament dels set capítols del llibre, les primeres lluites de Bosch per l'autonomia universitària des de la càtedra i des del deganat de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona, a través del Congrés Universitari Català i del seu posicionament dins la Junta de facultat i el Claustre. Però, al mateix temps, sabrem també del seu incansable esforç per millorar des de dins l'anquilosada universitat del XIX que ell havia heretat i que havia preferit a la creació d'una hipotètica "universitat catalana" sense reconeixement oficial dels títols que atorgués.

Els somnis d'autonomia veurem com es fan realitat de la mà de la República del 31 i de l'Estatut de 32. És llavors quan Bosch accedeix al rectorat i pilota la gran aventura de la Universitat Autònoma a través dels seus camins inicials (1933-1934), de les costerudes vies del bienni negre i dels impossibles viaranys que comencen el febrer del 36. La seva deriva política final, amb l'accés a la Conselleria de Justícia el juny del 37, després dels Fets de Maig, l'allunya temporalment del camí científic, tot i que ell mai no l'abandona completament en aquests perillous divuit mesos al front d'una Conselleria tan compromesa com la que ell ocupà.

Però el relat de Gràcia, àgil i ben documentat amb centenars de notes a peu de pàgina durant aquests set capítols inicials, es completa amb la novetat que estimem més



rellevant del llibre. Podrem accedir, de primera mà, a la transcripció d'una vintena de textos escrits per Bosch Gimpera que donen un suport que resulta imprescindible per entendre la trajectòria vital, acadèmica i social, del personatge dibuixat a la primera part del llibre. Hi ha articles als diaris, ponències diverses, discursos, informes, propostes i declaracions, un corpus de dades difícil de trobar i que aquí tenim reunit per primera vegada, accessible i que ens permet escoltar la veu en primera persona del nostre personatge.

La idea que tenia Bosch de com havia de ser la universitat era tan revolucionària llavors com és actual avui mateix. *Nihil novum sub sole* podria ser un colofó massa pesimista de la seva lluita. Gràcies a Bosch es va encendre una foguera, efímera però intensíssima, les brases de la qual van seguir il·luminant l'*Alma Mater* del país fins que molts dels seus principis van reparèixer, gràcies a deixebles seus com Pericot i Maluquer, a finals dels seixanta. Que la Universitat de Barcelona decidís fer d'aquest llibre el seu regal institucional pel Sant Jordi de 2015 no fou més que el reconeixement de l'anàlisi ponderada i profunda que Gràcia ens fa de la figura més emblemàtica de la nostra institució durant el segle XX, Pere Bosch Gimpera, rector i prehistoriador, que va repensar la universitat continuadament, primer a casa nostra i després a Mèxic fins a la seva mort el 1974. Aquest llibre és imprescindible per conèixer les bases del seu pensament de joventut i de maduresa.

JOSEP M. FULLOLA  
(Catedràtic de Prehistòria i director del SERP  
Universitat de Barcelona)

## *Traducción de la reseña anterior:*

Podría parecer un anacronismo revisar textos escritos hace entre ocho y diez décadas. Pero los que vivimos la universidad día a día sabemos que esta institución, largamente centenaria, cae y recae en sus luchas, externas contra el poder político, la indiferencia social e internas, intestinas, entre estamentos como los estudiantiles, los docentes o los administrativos, o en el seno de cada uno de estos grupos.

Pere Bosch Gimpera, prehistoriador, gestor universitario y político, por este orden, fue un personaje muy preocupado por el papel que la universidad había de jugar en Cataluña y en España en su tiempo, desde hace un siglo hasta el final de la guerra civil. Durante veinte años (1917-1937) los textos que constituyen la segunda parte del libro reflejan compromiso social y juicio académico, con catalanidad por bandera, pero sin perder nunca de vista la universalidad de la ciencia. Él había salido de la cáscara de huevo, de los localismos microcefálicos en uso, y había pasado años pre y postdoctora-



les en el Berlín de preguerra (1913-1914), donde había captado una forma de entender la universidad, la investigación y la ciencia que intentaría trasplantar a nuestro país.

Gràcia, el historiógrafo más destacado, documentado y prolífico de este último decenio en temas universitarios, arqueológicos y patrimoniales dentro y fuera de nuestra casa durante la primera mitad del siglo XX (sin menospreciar incursiones suyas en los siglos XIX y XVII, en los años sesenta y setenta anteriores) nos dibuja la trayectoria universitaria de Bosch Gimpera a lo largo de dos décadas, desde poco después de acceder a la cátedra, el año 1916, hasta su exilio en enero de 1939.

Conoceremos, en el desarrollo de los siete capítulos del libro, las primeras luchas de Bosch por la autonomía universitaria desde la cátedra y desde el decanato de la Facultad de Filosofía y Letras de la Universitat de Barcelona, a través del Congrés Universitari Català y su posicionamiento dentro de la Junta de la facultad y el Claustro. Pero al mismo tiempo, conocemos su incansable esfuerzo por mejorar desde dentro de la anquilosada universidad del XIX que él había heredado y que había preferido a la creación de una hipotética “universidad catalana” sin reconocimiento oficial de los títulos que otorgara.

Los sueños de autonomía veremos cómo se hacen realidad de la mano de la República del 31 y del Estatut del 32. Es entonces cuando Bosch accede al rectorado y pilota la gran aventura de la Universitat Autònoma a través de suaves caminos iniciales (1933-1934), de las serpenteadas vías del bienio negro y de las imposibles rutas de acceso que se inician en febrero del 36. Su deriva política final, con el acceso a la Consellería de Justicia en junio del 37, después de los Hechos de Mayo, lo aleja temporalmente del camino científico, a pesar que él nunca lo abandona completamente en aquellos peligrosos dieciocho meses al frente de una Consellería tan comprometida con la que él ocupó.

Pero el relato de Gràcia, ágil y bien documentado con centenares de notas a pie de página durante estos siete capítulos iniciales, se completa con la novedad que consideramos más relevante del libro. Podremos acceder, de primera mano, a la transcripción de una veintena de textos escritos por Bosch Gimpera que dan el soporte que resulta imprescindible para entender la trayectoria vital, académica y social del personaje dibujado en la primera parte del libro. Hay artículos en los periódicos, ponencias diversas, discursos informes, propuestas y declaraciones, un corpus de datos difícil de encontrar y que aquí tenemos reunido por primera vez, accesible y que nos permite escuchar la voz en primera persona de nuestro personaje.

La idea que tenía Bosch de como tenía que ser la universidad era tan revolucionaria entonces como resulta actual en estos momentos. *Nihil novum sub sole* podría ser un colofón demasiado pesimista en su lucha. Gracias a Bosch se encendió una hoguera, efímera pero intensísima, cuyas brasas seguirían iluminando el *Alma Mater* del país hasta que muchos de sus principios reaparecieron, gracias a sus discípulos como Pericot y Maluquer, a finales de los sesenta. Que la Universitat de Barcelona decidiera hacer de este libro su regalo institucional por Sant Jordi de 2015 no fue más que el reconocimiento del análisis ponderado y profundo que Gràcia realiza de la figura más emblemática de nuestra institución durante el siglo XX. Pere Bosch Gimpera, rector y prehistoriador, que repensó la universidad continuamente, primero

# ÍNDICE HISTÓRICO ESPAÑOL



ISSN: 0537-3522

CEHI- Universitat de Barcelona (deseembre 2015)

en nuestra casa y después en México hasta su muerte en 1974. Este libro es imprescindible para conocer las bases de su pensamiento de juventud y de madurez.

JOSEP M. FULLOLA  
(Catedràtic de Prehistòria i director del SERP  
Universitat de Barcelona)